

NAJBOLJ SREČEN KOT UČITELJ

Bogata poklicna pot prof. dr. Veljka Trohe

Uredili
Mojca Peček in Irena Lesar

Sledi

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

»Najbolj srečen kot učitelj«

**Bogata poklicna pot
prof. dr. Veljka Trohe**

Uredili

Mojca Peček in Irena Lesar

Ljubljana, 2020

Zbirka: Sledi

**»Najbolj srečen kot učitelj«
Bogata poklicna pot prof. dr. Veljka Trohe**

Uredili prof. dr. Mojca Peček in prof. dr. Irena Lesar

Recenzija prof. dr. Robi Kroflič, Filozofska fakulteta
Univerze v Ljubljani
izr. prof. dr. Tatjana Devjak, Pedagoška fakulteta
Univerze v Ljubljani

Lektoriranje doc. dr. Darija Skubic

Izdala in založila Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani
Zanjo izr. prof. dr. Janez Vogrinc, dekan

Oblikovanje naslovnice izr. prof. dr. Jurij Selan
Oblikovanje in priprava Igor Cerar

Tisk Birografika Bori, d. o. o., Ljubljana
Naklada 200 izvodov (1. izdaja, 1. natis)

Ljubljana, september 2020

© Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 2020

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

929Troha V.(082)
37.01:929Troha V.(082)

"NAJBOLJ srečen kot učitelj" : bogata poklicna pot prof. dr. Veljka Trohe / uredili Mojca Peček in Irena Lesar. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana : Pedagoška fakulteta, 2020. - (Zbirka Sledi)

ISBN 978-961-253-264-2
1. Peček, Mojca 2. Troha, Veljko
COBISS.SI-ID 29076995

KAZALO

I. Knjigi na pot	7
<i>Mojca Peček in Irena Lesar</i>	
Od osnovnošolskega učitelja do dekana Pedagoške fakultete	9
Intervju z Veljkom Troho	
Funkcije so se pa kar vrstile ...	22
II. Procesi podružbljanja šole in prosti čas	59
<i>Mojca Peček</i>	
Povezovanje osnovne šole z družbenim okoljem	61
<i>Irena Lesar</i>	
Prosti čas mladih – spregledano področje pedagoškega raziskovanja	83
III. Od ravnatelja do dekana	107
<i>Natalija Petakovič</i>	
Vodenje Gimnazije Novo mesto	109
<i>Pavel Zgaga</i>	
Ko je Pedagoška akademija postajala fakulteta ...	
<i>Prispevek k analizi konceptualizacij univerzitetnega izobraževanja učiteljev</i>	113
<i>Lucija Čok</i>	
Dekan dr. Veljko Troha v prizadevanjih za kakovost in dosegljivost pedagoškega izobraževanja	137
<i>Slavko Gaber</i>	
Učna ura razumevanja in upravljanja šolskega sistema v očesu viharja sprememb	141

IV. Od učitelja do profesorja	155
<i>Milena Valenčič Zuljan in Romina Plešec Gasparič</i> Visokošolski učitelj – mentor študentovih zaključnih del in spodbujanje profesionalnega razvoja pedagoških delavcev	157
<i>Mihael Glavan</i> Naš profesor in razrednik Veljko Troha: pedagoška poklicanost	184
<i>Božena Prestor</i> Profesor, dr. Veljko Troha, naš cenjeni vzgojitelj, učitelj in razrednik	188
<i>Helena Murgelj</i> Moji spomini	190
<i>Magda Kastelic Hočevar</i> Moja pot izobraževanja Dr. Veljko Troha	192 194
V. Spomini sodelavcev	195
<i>Miroslava Cencič</i> Pogled v predavalnico v Veljkovih študentskih letih	197
<i>Zoran Jelenc</i> Osebnostna in strokovna širina Veljka Trohe	203
<i>Angelca Žerovnik</i> Spomini na sodelovanje z dr. Veljkom Troho	206
<i>Tatjana Devjak</i> Pomembno je razumeti šolo, spoštovati učitelje in prisluhniti staršem	209
<i>Vesna Štemberger</i> Spomini na dr. Veljka Troho	211

<i>Iztok Vilič</i>	
Pedagog in avtoriteta	212
<i>Rajko Vute</i>	
Spoštovanemu profesorju	215
<i>Majda Plestenjak</i>	
Vse dobro še naprej	222
VI. Bibliografija dr. Veljka Trohe	223
Osebna bibliografija za obdobje 1962–2003	225
Notice o avtorjih in avtoricah	238
Stvarno kazalo	245
Imensko kazalo	249

I. Knjigi na pot

Slika 1: Pred Pedagoško fakulteto 10. julija 2020: z leve proti desni
Irena Lesar, Veljko Troha in Mojca Peček

Od osnovnošolskega učitelja do dekana Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani

Mojca Peček in Irena Lesar

Pričujoča knjiga je posvečena izrednemu profesorju dr. Veljku Trohi, izjemnemu človeku, ki ni zaznamoval le dela in razvoja Pedagoške fakultete, temveč celoten šolski sistem v Sloveniji. Njegova poklicna pot je namreč zelo pestra. Prevzemal je pomembne vodstvene funkcije, pri čemer je prehodil pot od ravnatelja, predstojnika in direktorja do dekana. Opravljal pa je tudi vodstvene funkcije v upravljanju celotnega šolskega sistema, saj je v času kreiranja novega šolskega sistema v samostojni državi Sloveniji vodil Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje. Poleg tega ima zelo bogate pedagoške izkušnje, saj ga je pot od osnovnošolskega in srednješolskega učitelja ter vzgojitelja v vzgojnih zavodih privedla tudi do profesorja na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Kolegice in kolegi, njegovi dijaki in dijakinje kot tudi študentke se mu želimo na ta način pokloniti in zahvaliti za njegovo neprecenljivo delo.

Rodil se je 3. 10. 1934 v Kranjcih, Občina Čabar na Hrvaškem, kjer je živel do julija 1942, ko so njegovo družino Italijani internirali na Rab in v Gonars. Po vojni so se preselili na Kočevsko, saj je bil med vojno njihov dom požgan. Njegovo odločitev za učiteljišče, kot opišuje v intervjuju, so zaznamovali nekateri zanj pomembni učitelji v osnovni šoli. Pa tudi kasneje je bil obkrožen z učitelji, ki so pustili neizbrisen pečat in katerih se spominja z nasmehom na ustih in žarom v očeh. In sicer ne le učitelji na učiteljišču in tisti, pri katerih je opravljal prakso, temveč tudi v njegovi prvi službi v Osnovni šoli Dolenja vas, kjer se najraje spominja Toneta Petka iz Ribnice, Bozbirtovega Tončka. In kot sam pravi:

»Ko sem pa enkrat bil v tem poklicu, ko sem končal učiteljišče, pa nisem nikdar razmišljal, da bi bil kaj drugega kot to. Kljub temu, da sem poklicno opravljal druga dela, ampak moram reči, da z nobenim drugim mojim položajem ali s poklicem, razen v predavalnici, se nisem tako počutil, kot sem se v odnosu ali z učenci ali z dijaki, gojenci dijaškega doma ali s študenti.«

Že povsem na začetku svoje poklicne kariere, ko je med letoma 1954 in 1957 poučeval v Dolenji vasi pri Ribnici, je bil prepoznan kot dober učitelj. Njegovo kakovostno delo v razredu in delovanje v kulturno-umetniškem društvu je privedlo do tega, da je bil osebno povabljen na študij pedagogike in psihologije. Leta 1957 se je torej vpisal na Filozofsko fakulteto v Ljubljani, in sicer je študiral pod A pedagogiko in pod B psihologijo, vmes pa delal kot vzgojitelj v domu srednje gozdarske šole v Ljubljani. Tudi na študiju je srečal predavatelje, ki so mu bili vzor in navdih. To sta bila zlasti prof. dr. Alma Sodnik, ki ga je navduševala za filozofijo, in prof. dr. Stanko Gogala, za katerega celo pravi:

»Ampak ko sem prišel na fakulteto v kontakt z dr. Gogalo, je bila to sreča, tudi če ne bi nikdar diplomiral. To srečanje z Gogalo, njega poslušat, njegove besede, [...]! To, kako je on te stvari predstavil, kako nas je angažiral.«

Natančneje se študija pedagogike in psihologije v tej monografiji spominja Miroslava Cencič, kasneje tudi njegova sodelavka na Pedagoški akademiji oz. fakulteti v Ljubljani, ki v zapis duhovito vplete tudi prijetne dogodke, ki so ju spremljali na njuni skupni profesionalni poti.

Leta 1963 je zaključil študij, pa vendar so ga pedagoške izkušnje tako vznemirjale, da jih je želel natančneje analizirati. Kot sam pravi, ga je motil takraten strog, represiven vzgojni stil nekaterih učiteljev in vzgojiteljev, ki niso zmogli vzgajati brez poniževanj in telesne kazni. V nasprotju s tem se je sam že v času dela v Vzgojnem zavodu Planina zavzemal za demokratične prijeme pri vzgojnem delu, ki jih je mogoče uveljaviti in razvijati z novimi, bolj humanimi vzgojnimi sredstvi in s spodbujanjem pozitivnih otrokovih oz. mladostnikovih dejanj in nagibov. S tovrstnim razmišljanjem je nadaljeval tudi pri svojem delu kot učitelj, kjer ga je zlasti zanimala razlika v obnašanju in motivaciji med učenci v razredu in pri prostočasnih dejavnostih.

Po zaključku študija se je zaposlil kot profesor pedagogike in psihologije na učiteljskišči v Novem mestu, med letoma 1965 in 1971 je bil ravnatelj združenega zavoda gimnazije in učiteljskišča, kjer je bila njegova ključna skrb obnova stavbe in zagotovitev ustreznih pogojev za delo, hkrati pa tudi prestrukturiranje dela in prostorov zaradi pedagoške reforme, ki je takrat potekala (o tem glej več tudi Troha idr. 1996). Ob tem ni pozabil na dobrobit zaposlenih v tem zavodu, saj je nekaterim zagotovil tudi stanovanje, kar je, kot sam pravi, med ljudmi najbolj odmevalo.

O njegovem delu na združenem zavodu v kratkem znanstvenem članku v pričujoči monografiji piše profesorica srbohrvaščine in slovenščine na Gimnaziji Novo mesto Natalija Petakovič, kjer strnjeno predstavi tudi zgodovino učiteljišča v Novem mestu in Gimnazije Novo mesto. Kot vzornega profesorja in razrednika pa nam ga slikovito opiše Mihael Glavan. Pri svojem pedagoškem delovanju je, kot se spominja, Veljko Troha dosledno sledil načelu, da mora biti dober pedagog temeljito izobražen, hkrati pa sposoben pristne empatije do mladih. Svojo avtoriteto je gradil in vzdrževal z ustrežno resnostjo in s pozitivnim zgledom. Zavedal se je, da je treba bodoče učitelje izobrazbeno in osebnostno pripraviti za pedagoško delo z osnovnošolskimi otroki. Njegov odnos z dijaki in način poučevanja opisuje tudi Božena Prestor. V njenem zapisu spoznamo tudi njegove zelo učinkovite vzgojne prijeme. Občudujoče in povedno je, da se z dijaki, ki jim je bil razrednik, skupaj s svojo soprogo še vedno vsako leto srečuje.

Veljko se je nato za eno leto zaposlil v Organizacijski enoti Zavoda za šolstvo Novo mesto, in sicer kot predstojnik enote. Ob zaposlitvi je imel številne ideje, kako enoto voditi in katere projekte realizirati, pa vendar je bila, kot sam pravi, njegova odločitev za to službo morda prenačljena. Z nalogami, ki so bile postavljene predenj oz. pred Zavod za šolstvo Novo mesto in z načinom dela lokalnih izpostav *vis à vis* centra, se nikakor ni mogel sprijazniti, kar v intervjuju pojasni takole:

»Jaz nisem bil večč te politike in strategije od Zavoda za šolstvo Slovenije pa do enot nisem tol'ko poznal.«

Zato je še pred koncem mandata dal odpoved in se leta 1972 zaposlil kot predavatelj didaktike in pedagoške psihologije in kot predstojnik dislocirane enote Pedagoške akademije Ljubljana v Novem mestu. »Tu je bil organiziran redni študij programa razrednega pouka in za eno vpisno generacijo tudi redni študij glasbene vzgoje.« (Janša - Zorn 1997, str. 39) Njegova prva naloga je bila 'postavitev' te enote, kar je pomenilo, da je bilo potrebno najti prostore, pa tudi kadre in seveda privabiti tudi študente. Kot predavatelja na enoti Novo mesto se ga v tej monografiji spominjata učiteljici razrednega pouka Helena Murgelj in Magda Kastelic Hočevar. Da je njuno življenje, kakor tudi življenje sošolk, to obdobje močno zaznamovalo, pa kažejo tudi srečanja, ki so bila organizirana s tedanjimi sošolkami in profesorji, katerih se udeležuje tudi Veljko.¹

1 Kratek zapis o srečanju z nekdanjimi študentkami, diplomantkami – glej Murgelj 2009.

Kot pravi Veljko o tem delu svojega poklicnega življenja v intervjuju, je bilo tudi tu dela ogromno in ponovno se je znašel v situaciji, »da nisem kaj veliko mogel zase postorit'«, pri čemer je mislil na delo za magisterij in doktorat.

Prav ta želja, torej tudi raziskovati in objavljati, je bila ena izmed ključnih pri njegovi odločitvi, da leta 1978 sprejme mesto direktorja Pedagoškega inštituta v Ljubljani. Kot se spominja v intervjuju, so bili nekateri z njegovim delom na inštitutu zadovoljni, nekateri pa tudi ne, kar je ne nazadnje pričakovano, če opravljaš tovrstno vodstveno delo in to še posebno v razmerah, ko je bil na eni strani velik pritisk politike na delovanje inštituta, na drugi strani pa je bilo treba nekatere delavce zavezati večji učinkovitosti in hkrati zagotoviti denar za poslovanje inštituta. V tem času je odprl vrata in podprl razvoj nekaterim področjem pedagogike, ki v tistem času še niso bila prepoznana kot potrebna. Kot v pričujoči monografiji opiše Angelca Žerovnik, se je sama v tistem obdobju lotevala raziskovanja različnih vprašanj, povezanih z vključevanjem otrok s posebnimi potrebami v večinske šole, in bila s tem »spotakljiv element v šolski politiki, ki mu je potrebno preprečiti raziskovanje na Pedagoškem inštitutu«. In nadaljuje, da je

»širino pedagoškega vpogleda in človečnost [...] pokazal dr. Veljko Troha, ki mi ni odvzel službe (čeprav je od tedanje oblasti dobil takšna navodila), temveč me je spodbudil k raziskovanju in k objavam«.

O tedanjem političnem pritisku in s tem povezanimi stiskami piše tudi Zoran Jelenc. Zaradi svojih stališč, povezanih s podporo Francu Pedičku, je ostal brez službe in v obdobju, ko je Veljko Troha vodil Pedagoški inštitut, tam dobil zaposlitev. Dobil pa je tudi podporo za svoje znanstvenoraziskovalno delo na področju izobraževanja odraslih in andragogike. V njunem zapisu še natančneje spoznamo način dela Veljka Trohe na inštitutu.

Razlogov, zakaj ni želel več nadaljevati z delom na Pedagoškem inštitutu, je bilo kar nekaj, pa vendar v intervjuju pove, da je bil eden izmed ključnih ta, da ga je vleklo v pedagoški poklic:

»No, to je bila moja davna želja. Mislim, da spadam na akademijo. Od vseh stvari, ki sem jih kdaj opravljal, se mi je zdelo, da najbolj spadam na učiteljišče ali na akademijo ali pa v osnovno šolo kot učitelj. Ta učiteljska nit se mi je stalno vlekla.«

Z letom 1982 se je zaposlil na Pedagoški akademiji v Ljubljani in ostal tam vse do leta 1996, ko se je upokojil. Tu je predaval in najprej vodil tudi seminarje z dveh temeljnih področij, in sicer iz teorije vzgoje in didaktike interesnih dejavnosti. Pa vendar je bil tudi tu kaj kmalu postavljen pred jasno izraženo pričakovanje, naj prevzame vodenje Pedagoške akademije. Med letoma 1989 in 1991 je bil dekan, in sicer kljub ne najboljšemu zdravju: »Sem bil prav korajžen, da sem v to šel,« je v zvezi s tem povedal v intervjuju.

To je bil čas, ko se je akademija preoblikovala v fakulteto, kar pomeni, da gre za čas, ki je bistveno zaznamoval nadaljnji razvoj ne le same institucije, temveč tudi izobraževanja učiteljev in svetovalnih delavcev pri nas. Kot sam pravi ob praznovanju 50-letnice fakultete, je bila v tem času v ospredju predvsem

»močna ambicija, da bi kakovostno izboljšali programske, študijske in znanstvenoraziskovalne razmere, ki naj bi pomagale ustvariti kakovostno osnovno za preobrazbo PA [Pedagoške akademije] kot visokošolske ustanove v fakulteto« (Troha 1997, str. 89).

Ključna je bila torej statusna sprememba iz akademije v fakulteto in sprememba programov. S tem je bila povezana tudi odločitev, na kateri fakulteti bo potekalo izobraževanje predmetnih učiteljev, torej t. i. matičnost fakultet. Za to, da programi ostajajo na fakulteti, je bilo potrebno, kot se spominja, kar nekaj prepričevanja, in sicer ne le v obliki sestankov, temveč so bili organizirani tudi strokovni in znanstveni posveti z namenom oblikovanja prepričljive in kakovostne vizije bodoče fakultete. Na njih je sodeloval tudi Veljko Troha s svojimi prispevki². Poleg tega je bilo treba zagotoviti tudi pogoje za prestrukturiranje študijskih programov in ustrezen kader ter prostorske in materialne pogoje za delo, in sicer ne le pedagoško, temveč tudi znanstvenoraziskovalno (o tem glej več tudi Troha 1997, str. 89–91). Številni zaposleni so se morali odločiti, ali bodo v čim krajšem času naredili doktorat ali ne, kar je neredke spravljal v večje ali manjše osebne stiske. In tudi tu je skušal Veljko Troha zagotoviti pogoje in sodelavcem ponuditi razumevanje in podporo. Sam ta čas opisuje kot

2 Žagar, F., Blažič, M. (ur.). (1988). *Usposabljanje razrednih učiteljev pri nas: zbornik prispevkov*. Ljubljana: Pedagoška akademija.

Zgaga, P. (ur.). (1991). *Za univerzitetno izobraževanje učiteljev: zbornik razprav in poročil*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Žagar, F. (ur.). (1992). *Kaj hočemo in kaj zmoremo: zbornik s posveta o problemih in perspektivah izobraževanja učiteljev*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

izjemno sodelovalen, buhteče kreativen, z vizijo po kvalitetnejšem izobraževanju učiteljev in svetovalnih delavcev:

»Toliko sodelovanja med različnimi strokovnjaki, toliko pripravljenosti na sodelovanje, toliko želja in ambicij, ustvariti kakovostnejše pogoje za izobraževanje bodočih učiteljev, sem v svoji dolgoletni delovni karieri srečal le malokrat.« (Prav tam, str. 91)

Te turbulentne čase in razloge za spremembe v svojem znanstvenem prispevku opisuje tudi Pavel Zgaga. Naredil je grobo zgodovinsko rekonstrukcijo izobraževanja učiteljev in poteka procesov prehajanja Pedagoške akademije v Ljubljani v Pedagoško fakulteto v Ljubljani. Pri tem ni mogel zaobiti reforme usmerjenega izobraževanja. Predvsem pa je naredil analizo diskurzov, torej zgodovino idej in konceptualizacij, ki so privedla do zamisli o Pedagoški fakulteti v Ljubljani in do njene realizacije. Kako je ta prehod potekal na dislocirani enoti Pedagoške fakultete v Kopru, pa v kratkem znanstvenem članku opisuje Lucija Čok. Tam ob prehodu na višjo kakovostno raven ni bil v igri le njen obstoj, vse bolj so se zgostile tudi ambicije primorskih intelektualcev, da se visokošolsko izobraževanje decentralizira in se ob vzpostavitvi ustreznih pogojev oblikujejo visokošolski centri tudi in predvsem v obmejnem prostoru. Vodstvo enote v Kopru je v tedanjem dekanu Veljku Trohi naletelo na podporo in pomoč pri organizacijskih in vsebinskih spremembah, ki so pripomogle, da je koprška enota obstala znotraj fakultetne strukture in se kasneje osamosvojila.

Ko poslušáš Veljka, deluje, kot da so mu delovna mesta in s tem novi izzivi prihajali kar sami od sebe takrat, ko si jih je želel oziroma jih potreboval, predvsem pa je njegova samozavest in odločnost pri menjavanju služb prav zavidanja vredna. Tudi sam je v intervjuju z današnje perspektive in časovne distance izrazil začudenje nad tem, koliko različnih služb je opravljal. Pa vendar ima za ponudbe za vedno nove izzive zasluge predvsem on sam. Na kateremkoli delovnem mestu se je znašel, je delo opravljal predano, zavzeto in poglobljeno, a kot temu sam skromno pravi, ni bilo težko biti prepoznaven, če si le malo 'migal'. In izzivi za'miganje' so se mu – takšen kot je, razmišljujoč, konstruktivno kritičen, vizionarski – kazali kar sami od sebe. Tako je naredil prenekatero analizo stanja in vizije tistega segmenta šolstva, v katerem se je v danem trenutku znašel. Če omenimo le nekatere iz začetka njegove poklicne kariere: ko je delal v Vzgojnem zavodu Planina, je napisal razpravo *Motivacijska in stimula-*

cijska sredstva pri vzgojnem delu z vzgojno zanemarjenimi otroci in mladino (1969); ko je bil ravnatelj združenega zavoda gimnazije in učiteljišča, je pripravil elaborat o razvoju višjega šolstva v Novem mestu³; ko je bil predstojnik Oddelka za razredni pouk v Novem mestu pa elaborat *Položaj in program sanacije srednjih šol in domov na Dolenjskem* (Štern, Troha in Zafred 1974).

Pri sprejemanju novih izzivov je bil ne le zelo korajžen, pač pa v svojih vodstvenih vlogah zelo spreten pri premoščanju protislovja, ki ga nagovarja tudi v svojem znanstvenoraziskovalnem delu, to je odnosa med družbo in individuumom. Iz pogovora z njim je na več mestih očitno, da je bilo pedagoško načelo individualizacije, ki ga je zagovarjal v svojih tekstih, značilno za njegovo delovanje tudi v nepedagoških kontekstih. Znal se je vživeti v posameznega človeka, v njegove potrebe in stiske, hkrati pa je znal najti in se opreti na sodelavce, ki so mu pri njegovem delu pomagali. Predvsem pa je iz intervjuja z njim jasno, da ljudi ni gledal črno-belo, temveč da je znal v njih videti kljub prenekaterim pomanjkljivostim zlasti kvalitete. Pri tem so mu bile pomembne predvsem tiste lastnosti, ki so človeka opredeljevale kot dobrega učitelja.

Njegove sposobnosti vodenja in vzpostavljanja pristnega človeškega odnosa, ki je temeljil na zaupanju in spodbujanju razvoja vsakega, opisujejo v svojih spominih nanj tudi njegovi kolegi in sodelavci s Pedagoške fakultete v Ljubljani. Vesna Štemberger je bila za časa študija njegova demonstratorica, ko pa se je na fakulteti zaposlila kot asistentka stažistka, jo je kot tedanji predstojnik Oddelka za razredni pouk Pedagoške fakultete v Ljubljani »popolnoma nevsiljivo in spontano popeljal iz študentskega sveta v svet zaposlenih na fakulteti«. Tudi Tatjana Devjak je, kot pravi, pomagal s 'kolegialnim mentoriranjem' pri njenem poklicnem razvoju, pri pripravi študijskega procesa in evalvacije dela s študenti, kar ji je ob menjavi službe iz osnovne šole na fakulteto predstavljalo poseben izziv. Iztok Vilič pa izpostavlja predvsem njegove odlike pedagoga – vzgojitelja in avtoritete. Kot pravi, redko srečaš človeka, ki tako predano verjame v to, kar dela in sicer

»da je mogoča humanizacija celotne zasnove vzgojno-izobraževalnega dela, da je temeljni cilj vzgoje v šoli ustvarjanje možnosti za optimalen razvoj otrokovih potencialov in ustvar-

3 Ob dopolnjevanju bibliografije Veljka Trohe nam tega vira ni uspelo najti in zato ni vpisan v sistem Cobiss.

janje enakih možnosti za otrokov razvoj ter da je mogoče ustrezno uskladiti družbeni interes z dobrobitjo slehernega posameznika«.

Rajko Vute pa se svojega strokovnega prispevka za to monografijo loteva nekoliko drugače. Z zapisi modrosti o letih in gibanju izpostavlja pomen gibanja in športa v najširšem pomenu besede v vseh življenjskih obdobjih. Svoj zapis utemeljuje na znanju in izkušnjah, do katerih so prišli 'telovadbarji' na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, ki kažejo, da je 'šport' v vinogradu, ki ga prakticira Veljko, idealna kombinacija dejavnosti, katerega rezultati se dajo celo natočiti v kozarec. Sam Veljko pa je dokaz tega, da je med drugim tudi ta šport lahko garant za njegova častitljiva leta. Torej: le tako naprej! Voščilu se pridružuje tudi Majda Plestenjak.

S turbulentnimi časi pa niso bila zaznamovana le njegova vodstvena delovna mesta, temveč tudi druge funkcije, ki jih je opravljal. Tu je nujno izpostaviti članstvo v izvršilnih telesih in vodenje Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije in zlasti njegovo delo v Strokovnem svetu za vzgojo in izobraževanje. Že med letoma 1979 in 1982 je pri Strokovnem svetu Socialistične Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje vodil komisijo za preobrazbo osnovne šole. Kasneje, leta 1988, pa je bil najprej namestnik predsednika Strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje in nato od leta 1992 pa vse do leta 1996 njegov predsednik. Veljko sam se tega svojega dela, zlasti v času po osamosvojitvi Slovenije, spominja predvsem kot časa prenekaterih neprespanih noči in dolgih diskusij ob vprašanih, ki so se takrat pojavljala. To obdobje prehajanja iz enega v drugi družbeni sistem v svojem znanstvenem prispevku opisuje Slavko Gaber. Prav na primeru Strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje govori o prepletu individualnega in strukturnega pri oblikovanju sistema vzgoje in izobraževanja. Kot poudarja, je bil to čas, ko je bilo potrebno voditi Strokovni svet s preudarnostjo in drznostjo, Veljka pa vidi kot človeka, ki ga je vpeljal v razumevanje šolskega sistema in je bil marsikomu, tudi njemu, »mentor pri vstopanju v polje skrivnosti razumevanja in upravljanja v velikem in kompleksnem sistemu«. V prispevku pa tudi pokaže, kako je cela vrsta vprašanj, o katerih se je odločalo po osamosvojitvi Slovenije, bilo 'nagovorjenih' že pred njo oziroma »kako pedagoško in družbeno dejansko radikalni so bili premiki, ki smo jih živeli že v času prejšnjega sistema in ne šele v samostojni Sloveniji«.

Vodstvene vloge, ki jih je prevzel Veljko Troha, so bile torej polne izzivov, ne le zaradi različnih, večkrat tudi nasprotujočih si interesov zaposlenih, temveč tudi zaradi družbeno političnih razmer, v katerih se je njegova poklicna pot odvijala. Poleg vseh teh vodstvenih vlog je opravljal tudi celo vrsto drugih funkcij. Nekatere so, kot pravi sam, same po sebi sodile k vodstvenim pozicijam, ki jih je imel, druge pa si je nakopal sam. Lahko bi rekli, da je bil pravi magnet zanje, kar pa je bila zasluga tudi njega samega, čeprav, kot lahko razberemo iz intervjuja, si funkcij ni želel. Težko je namreč rekel 'ne' nekomu, ki je bil starejši, ki ga je spoštoval in ki je jasno izrazil pričakovanje, da prevzame določeno funkcijo. Hkrati pa ni zanemarljiva Veljkova značilnost, da je sprejel tudi tista dela, za katere se mu je zdelo, da so potrebna in jih drugi niso želeli prevzeti. Tako je bil npr. povsem na koncu svoje poklicne kariere, kljub temu da je bil član Oddelka za temeljni pedagoški študij na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, tudi predstojnik Oddelka za razredni pouk na isti fakulteti, za kar – vsaj tako je zapisano v spominu nekaterih tedanjih sodelavcev – je bila prej potreba Pedagoške fakultete po kompetentnem vodenju kot pa izraz njegove želje po še eni novi funkciji. Pa vendar je bilo, kot se da povzeti iz intervjuja z njim, pri razlogih za številne funkcije, ki jih je opravljal, še nekaj več. Očitno je namreč, da se je tem funkcijam sicer povsem predal, toda v njih je vztrajal le, dokler je čutil, da lahko na tistem mestu še kaj dobrega naredi oz. da je sam s svojo vizijo in sposobnostmi na tistem mestu še potreben. Ko je začutil, da to ni več tako, je nemudoma dal odpoved, četudi je to veljalo za službo, od katere je bila nenazadnje odvisna tudi kvaliteta njegovega življenja (npr. kot vodja Zavoda za šolstvo Novo mesto ali pa kot direktor Pedagoškega inštituta).

Njegova zgoraj opisana poklicna pot je občudovanja vredna, pa vendar, kot pravi sam, je bil najsrečnejši pri svojem delu v razredu, pa naj bo to v Osnovni šoli Dolenja vas pri Ribnici (1954–1957), kot vzgojitelj v Vzgojnem domu Rakek (1961–1962), kot profesor pedagogike in psihologije na učiteljskišči, kjer se je zaposlil leta 1962 in kasneje postal tudi ravnatelj, kot profesor na enoti Pedagoške akademije v Novem mestu (1972–1978) in kasneje na Pedagoški akademiji oziroma fakulteti v Ljubljani (1982–1996).

Iz njegovih opazanj in izkušenj pri pedagoškem delu izhaja tudi njegov interes za znanstvenoraziskovalno delo in nadaljnji študij. Leta 1977 je zaključil magistrski študij z delom z naslovom *Prostovoljne*

dejavnosti – dejavnosti med poukom in prostim časom in si pridobil naziv magister pedagogike, doktorsko disertacijo z naslovom *Vloga dejavnosti zunaj pouka v povezovanju osnovne šole z družbenim okoljem* pa je zaključil leta 1989 in si s tem pridobil naziv doktor pedagoških znanosti. Njegovo izpopolnjevanje pa ni potekalo le doma, temveč tudi v tujini, in sicer 1964 v Kanadi, 1974 v Veliki Britaniji, 1980 na Poljskem, 1990 v Avstriji in 1991 ponovno v Veliki Britaniji. Ves čas svojega poklicnega dela se je aktivno udeleževal različnih strokovnih in znanstvenih srečanj, bil v uredniških odborih revij *Sodobna pedagogika*, *Vzgoja in izobraževanje*, *Šolska kronika* in predsedujoči oz. član izvršilnih teles Zveze društev pedagoških delavcev.

Veljko Troha sodi nedvomno med vidne strokovnjake na področju pedagoških znanosti, predmet njegovega znanstvenoraziskovalnega dela, gledano širše, je vzgoja in izobraževanje v osnovni šoli, ožje pa bi to lahko razdelili na nekaj področij. Med njimi bi na tem mestu izpostavili zlasti tri, pri vseh pa so v ospredju teme, kot so zmanjševanje centralizacije šole in njene represivne naravnosti in povečanje možnosti za spodbujanje razvoja otrokove individualnosti, njegovih želja, potreb in interesov.

Prvo področje, ki ga je raziskoval eden izmed prvih, in sicer ne le teoretično, temveč tudi empirično, je področje podružbljanja šole oziroma povezanosti šole z družbenim okoljem. Da je bilo njegovo tovrstno raziskovanje prepoznano tudi širše, potrjuje njegovo sodelovanje pri pripravi ekspertize *Perspektive razvoja osnovne šole v Republiki Sloveniji: sistem, procesi, rešitve* (Piciga idr. 1992; Troha 1992), ki je nastala takoj po osamosvojitvi Slovenije. V svojem prispevku za to ekspertizo poudarja, da šola ne more ostati izolirana od vplivov, ki zanimajo socialno okolje, v katerem deluje, in da se je dolžna odpreti vplivom otrok oz. učencev, staršev in drugim dejavnikom neposrednega okolja ter inovacijam. Čeprav gre za temo, ki je bila v času njegovega raziskovanja zelo aktualna na različnih ravneh družbenopolitičnega življenja, je sam, kot dokazujejo njegove razprave in kot pravi tudi v intervjuju, ni »vzel kot politični izraz«. Ključni kriterij, zakaj je to povezovanje zanj pomembno, je v boljših možnostih razvoja okolja in šole, predvsem pa v možnostih, ki jih povezovanje daje pri spodbujanju potreb, želja in interesov učencev. V svojem raziskovanju utemeljuje potrebo po tovrstnem povezovanju, pri čemer mu povezanost šole z okoljem ne pomeni prilaganja šole potrebam in željam okolja, temveč morajo biti pri tem povezovanju šola in učitelji samostojni in

sami presoditi, kakšno odpiranje šole v okolje bo spodbujalo vzgojno-izobraževalne učinke šole. Več o njegovem razumevanju ključnih vprašanj in ciljev osnovne šole, o šoli in njeni vpetosti v neposredno družbeno okolje ter o tem, komu in zakaj je potrebno šolo 'odpreti', v svojem znanstvenem prispevku piše Mojca Peček. Pri tem tudi izpostavi, kako lahko s povezovanjem pridobita tako neposredno družbeno okolje kot tudi šola, predvsem pa kaj lahko pridobi učenec, saj je prav upoštevanje in spodbujanje učenčevih potencialov za Veljka Troho ključni razlog za spodbujanje tovrstne povezanosti.

Drugo ključno področje njegovega znanstvenoraziskovalnega delovanja, ki je prepleteno s prvim, so dejavnosti prostega časa. Veljko Troha sodi med vidne slovenske strokovnjake za pedagogiko prostega časa, saj je oblikoval temeljna vprašanja o pomenu teh dejavnosti za razvoj celovite otrokove osebnosti. Z njo se je pri nas ukvarjal med prvimi in sodeloval tudi pri Zvezi društev pedagoških delavcev kot soustanovitelj Sekcije za pedagogiko prostega časa. Kot poudarja, je otroka mogoče celovito razviti le na ta način, če postanejo dejavnosti prostega časa pomemben segment delovanja osnovne šole. Gre za dejavnosti, ki se lahko veliko bolj kot pouk prilagodijo otrokovim interesom in potrebam ter na ta način nadalje razvijajo osebne interese in osebnostne lastnosti. V okviru teh dejavnosti lahko učitelj uporablja metode dela, ki dopuščajo več svobode, saj zanje ni potrebno, da so tako natančno vnaprej strukturirane kot pouk. Na različnih področjih se je namreč zavzemal za takšno vzgojo, s katero bi se demokratiziralo vzgojno-izobraževalno delo z učenci. Kot v svojem znanstvenem prispevku prikaže Irena Lesar, je Veljko Troha v svojem magistrskem delu odprl ključna vprašanja pedagogike prostega časa in v tedanjem, izrazito ideološko obarvanem obdobju ponudil odgovore, ki so, zanimivo, večinoma relevantni tudi za današnji čas.

Tretje področje, v katerega je Veljko Troha usmerjal svoje znanstvenoraziskovalno delo, pa je vprašanje izobraževanja učiteljev, ki ga je s svojim delom na Pedagoški akademiji v Ljubljani in kasneje fakulteti do določene mere lahko tudi apliciral. Kot ugotavlja, mora imeti bodoči učitelj poleg nagnjenj do pedagoškega dela z otroki tudi kakovostno strokovno znanje. Med drugim se je zavzemal za hitrejši razvoj specialnih didaktik in za univerzitetno izobraževanje učiteljev, saj bi le na ta način učitelji lahko dobili kvalitetnejšo izobrazbo na strokovnem, temeljno pedagoškem in raziskovalno metodološkem področju ter postali profesionalno samostojnejši. Njegovo delo na tem podro-

čju pa kaže tudi kvaliteta diplomskih del študentov, katerih mentor je bil. O tem, kako se je loteval tega dela, govori manjša raziskava, ki sta jo med njegovimi diplomantkami opravili Milena Valenčič Zuljan in Romina Plešec Gasparič. V znanstvenem prispevku ugotavljata, da je mentoriranje pri izbiri teme vodil interes za izbrano področje, pri izbiri mentorja pa njegov spoštljiv in pristen odnos, ki ga je vzpostavljala s študenti. V procesu nastajanja dela so čutile podporo, saj jih je mentor usmerjal, spodbujal njihov profesionalni razvoj in krepil njihovo rezilientnost. Izpostavile so tudi, da so kot mentorice študentom in pripravnikom sledile zgledu Veljka Trohe in vzpostavljale spoštljive, odprte in podpirne odnose, kar govori o tem, da je bil Veljko Troha vzor marsikateremu študentu, ki je bil na poti pridobitve učiteljskega poklica.

Dragi Veljko,

tu zbrana besedila so zelo raznolika, od znanstvenih razprav preko strokovnih do osebno izpovednih, vendar sva v skladu s tvojim življenjskim motom 'videti človeka in njegove kvalitete' vsa z veseljem in hvaležnostjo sprejeli in skušali bolj ali manj smiselno vključiti v neko strukturo – no, to pa je bilo vse prej kot lahko delo!

Srčno upava in si želiva, da bo branje tu zbranih besedil tudi tebe, tako kot je naju, navduševalo, radostilo, neredko tudi ganilo. S temi razpravami in spominjanji sva odkrivali tvoje res izjemno in bogato poklicno življenje ter ob tem ozavestili, kako pomembno je bilo obdobje, v katerem si deloval. In tudi v tem vidiva vrednost te monografije, saj smo s spoznavanjem tvojega družbenega, strokovnega in znanstvenoraziskovalnega udejstvovanja nehote trčili tudi v kontekst časa izpred nekaj desetletij, ki smo ga eni bolj, drugi manj intenzivno izkusili, pa vendar je z današnje perspektive videti drugače.

Proces nastajanja tega dela sva večinoma doživljali kot učenje, odkrivanje novega, kot lepo sodelovanje in bogato razpravljanje, ki ga je občasno spremljala negotovost, a tudi upanje. Zato se ti res iskreno zahvaljujemo, da si si vzel čas in nama pomagal pri odstiranju tančice nepoznavanja tvojega časa in delovanja, ki naju ni le osebno, marveč tudi strokovno obogatilo.

S hvaležnostjo in najlepšimi željami zate,

Mojca in Irena

Viri in literatura

Janša - Zorn, O. (1997). Od Višje pedagoške šole do Pedagoške fakultete. V: O. Janša - Zorn, G. Kocijan, I. Škoflek (ur.). *Zbornik ob 50-letnici Višje pedagoške šole, Pedagoške akademije in Pedagoške fakultete v Ljubljani*. Ljubljana: PEF UL, str. 7–69.

Murgelj, H. (2009). Srečanje po tridesetih letih. *Šolski razgledi*, 25. 9. 2009, Dostopno na: <http://www.solski-razgledi.com/e-sr-prispevek.asp?ID=192> (pridobljeno, 10. 8. 2020).

Piciga, D., Bečaj, J., Gobec, D., Kramar, M., Magajna, L., Marentič - Požarnik, B., Razdevšek - Pučko, C., Strojín, M., Troha, V., Uranjek, A., Galeša, M., Mihevc, B. in Šetinc, M. (1992). K novi konceptiji osnovne šole. Perspektive razvoja osnovne šole v Republiki Sloveniji: sistem, procesi, rešitve. *Didakta*, posebna številka.

Štern, J., Troha, V. in Zafred, J. (1974). *Položaj in program sanacije srednjih šol in domov na Dolenjskem*. Novo mesto: Zavod za izobraževanje kadrov in produktivnost dela.

Troha, V. (1997). Dekani se spominjajo: Veljko Troha. V: O. Janša - Zorn, G. Kocijan, I. Škoflek (ur.). *Zbornik ob 50-letnici Višje pedagoške šole, Pedagoške akademije in Pedagoške fakultete v Ljubljani*. Ljubljana: PEF UL, str. 89–91.

Troha, V. (intervjuvanec), Fuis, V. (intervjuvanec), Zalokar, H. (intervjuvanec). (1996). Gimnazija Novo mesto v verigi trajanja: pogovori z ravnateljki Veljkom Troho, Vasjo Fuis in Heleno Zalokar. *Rast: revija za literaturo, kulturo in družbena vprašanja*, 7, št. 5/6, str. 400–415. Dostopno na: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-O6BDTFMG/ed9e4700-279c-471c-ae1d-7daa07d96041/PDF> (pridobljeno 7. 8. 2020).

Troha, V. (1992). Odprtost osnovne šole v okolje. *Sodobna pedagogika*, 43, št. 5/6, str. 243–252.

Troha, V. (1969). Motivaciona i stimulaciona sredstva u odgojnom radu s odgojno zapuštenom decom i omladinom. V: B. Skaberne (ur.). *Izvršavanje institucionalnih mera za maloletnike: zbornik članaka*. Beograd: Savez društava defektologa Jugoslavije, str. 130–144.

Monografija *Najbolj srečen kot učitelj: Bogata poklica pot* prof. dr. Veljka Trohe pomeni pomemben uvid v delovanju prosvetne politike, pedagoškega akademskega prostora ter v razvoj izobraževanja učiteljev na Slovenskem, katerega zelo dejaven soustvarjalec je bil prof. dr. Veljko Troha. Kot dokument nekega časa zajema pričevanja, strokovne prikaze, pa tudi znanstvene razprave. Uvršča se med podobna dela, ki so bila doslej posvečena nekaterim najvidnejšim ustvarjalcem na področju pedagogike in bo zagotovo pomenila pomemben dokument pri nadaljnjem raziskovanju tako sodobnih pedagoških konceptov kot zgodovine nastajanja slovenskega šolskega prostora in izobraževanja učiteljev.

prof. dr. Robi Kroflič

Monografija predstavlja izbor člankov z različnih področij vzgoje in izobraževanja. Avtorice in avtorji v prispevkih analizirajo aktualno pedagoško problematiko in predstavljajo temeljne koncepte pedagoške stroke skozi življenjsko delo prof. dr. Veljka Trohe, kot so npr.: procesi podružabljanja šole, povezovanje šole z družbenim okoljem in prosti čas, zagotavljanje dosegljivosti kakovostnega procesa vzgoje in izobraževanja za vse skupine otrok, mladostnikov, bodočih učiteljev. Nekatera njegova spoznanja in koncepte dopolnjujejo, analizirajo in problematizirajo z novimi teoretskimi paradigmi.

izr. prof. dr. Tatjana Devjak

ISBN 978-961-253-264-2

9 789612 532642 >